

GÜNDEM

04

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi ve
İstanbul Sözleşmesi-2: İblis'in İnsanları
Saptırmak İçin Yaptığı Yeminin
21. Yüzyıldaki İfadesidir
Burhanettin CAN

18

Türkiye Ekonomisinde
Restorasyon Perspektifi:
Kurumsal Dönüşümün Olası Etkileri
Emre SAYGIN-Tahsin YAMAK

23

ORTADOĞU'DAN

YAŞAYAN İSLÂM

65

Kur'an Lafızlarının Başat Vasfı
Kürşad ATALAR

DOSYA

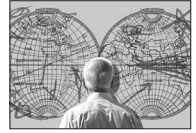
28

ABD Seçimlerinin Düşündürdükleri
Küresel Değerlerin Kürelenişi
Mustafa AYDIN

34

Yeni Dönemde ABD'nin
Muhtemel Dış Politikası
M. Samet TOMAKIN

41

ABD Seçimi ve Yeni Siyaset Düzeni
Ahmet DAĞ

44

WASP İdeolojisinin Karakteristiğine Dair
Kâmil ERGENÇ

Sahibi

Pınar Yayınları Tic. ve San. A.Ş. Adına
Şemseddin Özdemir

Genel Yayın Yönetmeni

Cevat Özkaya

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

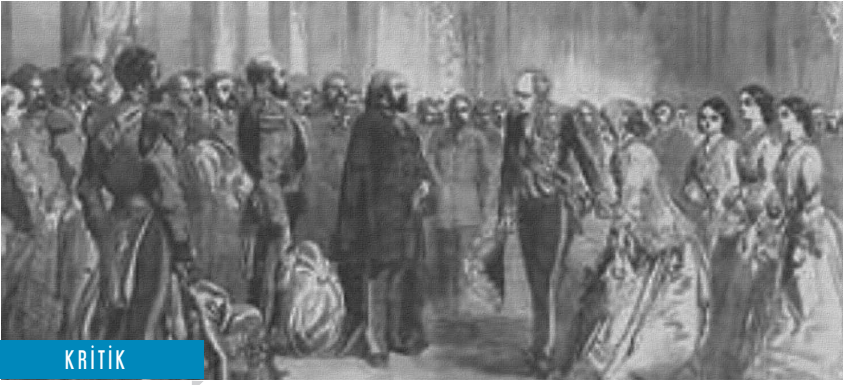
Metin Çıgırkıcı

İdare Merkezi

Alemdar Mah. Çatalçeşme Sok.
Defne Han No: 27/15 Çagalıoğlu Fatih-İST.
Tel: (0212) 293 90 41 - (0543) 281 58 85
www.umrandergisi.com.tr
editorumrandergisi@yandex.com
aboneumrandergisi@yandex.com

Temsilcilikler

Ankara: (0312) 418 12 77
İzmit: (0542) 250 75 77
Trabzon: (0462) 321 95 44
Isparta: (0246) 223 24 87
Konya: (0541) 550 36 41

KRİTİK

50

Geleneksel Zihniyeti Değiştirme Aracı Olarak Yılbaşı Kutlamaları
Celalettin VATANDAŞ

58

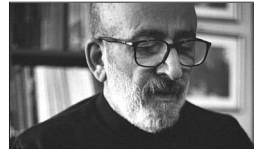
Harari'nin Sapiens'i veya Önerdiği Evrim ve Cinsiyet
Mustafa AKMAN

KÜLTÜR-SANAT

71

Bizim Mahalleden Ateş Hattına Koşan Kahraman
AHMET KEKEÇ
Metin Önal MENGÜŞOĞLU

75

Azize'nin Son Günü
Peren BİRSAYGILI MUT

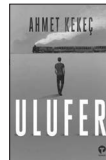
78

Seattle Günlüğü
Asım ÖZ

80

KİTAPLIK

Nasıl Abone Olabilirsiniz?

1. Umran Dergisi'ne abone olmak veya aboneliğinizi yenilemek için 0212 293 90 41 nolu abone hattımızı arayabilirsiniz.

2. www.umrandergisi.com.tr sitemize girip Abonelik sayfasındaki Abone Form'u doldurarak abone olabilirsiniz.

Abone Ücretleri (Yıllık/12 Sayı):

Yurt içi: 160 TL (KDV dahil)

Yurt dışı: Avrupa 60 EURO

Birim Fiyatı: 16 TL

Abone Ücretini Nasıl Ödeyebilirsiniz?

1- 0212 293 90 41 nolu abone hattımızı arayıp kredi kartınız ile ödeyebilirsiniz.

2- Posta Çeki hesabımıza abone ücretini yatırarak. (Posta çekine abonemin kendi adını yazmayı unutmayınız.)

POSTA ÇEKİ HESAP NO: 654482

Alıcı Adı: Pınar Yayınları Tic. ve San. A.Ş.

3- Banka Hesap numaramıza, abone ücretinizi doğrudan yatırabilir veya internetten havale edebilirsiniz.

BANKA HESAP NO: 8515535-2

IBAN: TR46002050000851553500002

Kuveyt Türk Eminönü Şb.

Hesap: Pınar Yayınları Tic. ve San. A.Ş.

Görsel Yönetmen

Tekin Öztürk

Baskı: Şenyıldız Yayıncılık ve Matbaacılık
Gümüş Suyu Cad. Işık San. Sit. No: 19 C Blok 102
Topkapı/İstanbul

Tel: (0212) 483 47 91-483 48 23

Aralık 2020 Sayı: 316

(İlk yayın tarihi: 1991 Bülten, 1993 Umran adıyla)

Yaygın, süreli, ayda bir yayımlanır.

Yazıların ve ilanların sorumluluğu sahiplerine aittir.
Bu dergi basın meslek ilkelerine uymayı taahhüt eder.
Umran dergisi TÜRDEB üyesidir, Kültür ve Turizm Bak.
Kurumsal Abonesidir.

Türkiye Ekonomisinde Restorasyon Perspektifi: Kurumsal Dönüşümün Olası Etkileri

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş süreci, sosyo-ekonomik temellerin güçlendirilmesine yönelik önemli bir fırsat olarak görülmüşse de artan jeopolitik risklerin gölgesinde kalan yeni ekonomi yönetiminin istenilen performansı sergileyememesi dolayısıyla Türkiye ekonomisinin müzmin döviz kuru problemi oldukça sert ve vatandaşların refahını olumsuz yönde etkileyecek şekilde baş göstermiş; bu durum, ekonomi yönetiminde yeni bir anlayış ve restorasyon perspektifini zorunlu kılmıştır.

Emre SAYGIN-Tahsin YAMAK

Türkiye ekonomisi, kuruluşun milenyuma değin üretimdeki yapısal dengesizlikler ve düşük verimlilikten kaynaklanan zayıf rekabet performansı, kronik kamu kesimi açıklarından neşet eden yüksek finansman maliyetleri ve borç kısılacı, ödemeler dengesi açığının etkisiyle oluşan döviz kuru krizleri dolayısıyla kalkınma-kriz ikilemine sıkışmış; bu durum siyasal ve sosyal hayatı olabildiğince istikrarsız bir vaziyete mahkûm kılmıştır.

2001 ekonomik kriziyle birlikte sosyo-ekonomik etkileri bakımından en üst seviyeye erişen buhran ve belirsizlik döneminin toplumda ortaya çıkardığı reaksiyonunun da etkisiyle siyasal iktidarı ele alan AK Parti hükümetleri ile birlikte, 2002-2007 dönemini kapsayan hızlı bir reform süreci yaşanmış, gerek ekonomi gerekse sivil ve siyasal alana ilişkin reformların desteğiyle, küresel ekonomideki genişleme eğiliminden pozitif yönde fayda sağlamıştır.

Ekonomik performansın istikrarlı ve dengeli olarak iyileşmesi bir yandan iç ve dış yatırımcılar bakımından güven ortamının pekişmesini, diğer yandan psikolojik olarak olumlu yönde ortaya çıkan motivasyonun etkisiyle Türkiye'nin bölgesel ve küresel vizyonunun daha geniş bir perspektif kazanmasını sağlamıştır.

Ve fakat savunma sanayi, enerji, ulaşım ve benzeri stratejik önemi haiz alanlardaki projelerin ete kemiğe bürünmesi ve böylece Türkiye'nin, geçmişinden bakiye yakın coğrafyasında etki gücünü arttırmaya başlamasıyla birlikte MİT krizi, 17/25 Aralık yargı darbesi girişimi, güneyde baş gösteren DAESH tehdidi ve bombalı terör eylemleri, gezi parkı provokasyonlarıyla ülke

içindeki sosyal tansiyon bir anda yükselmiş; aynı süreçte, 2008 mali kriziyle daralma dönemine giren küresel ekonominin negatif yansımalarını törpülemeye çalışan Türkiye ekonomisi, yumuşak karnı olan döviz kuru-faiz açmazı üzerinden kısaca alınmıştır.

Dış tehdit ve müdahaleler sebebiyle varoluş mücadelesine odaklanan Türkiye Cumhuriyeti, bu nedenle reform gündeminden uzaklaşarak hâkim piyasa ekonomisi sisteminin kodlarından uzaklaşmaya başlamıştır. Bu kısır döngü, 15 Temmuz 2016 darbe kalkışması ve sonrasındaki uluslararası hamleler ile içinden çıkılmaz karmaşık bir hâle bürünmüş; sistemik risklerin arttığı bu süreçte, iç ve dış ekonomik aktörlerin ekonomik istikrara ilişkin algı ve beklentileri olumsuzlaşmıştır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş süreci, sosyo-ekonomik temellerin güçlendirilmesine yönelik önemli bir fırsat olarak görülmüşse

de artan jeopolitik risklerin gölgesinde kalan yeni ekonomi yönetiminin istenilen performansı sergileyememesi dolayısıyla Türkiye ekonomisinin müzmin döviz kuru problemi oldukça sert ve vatandaşların refahını olumsuz yönde etkileyecek şekilde baş göstermiş; bu durum, ekonomi yönetiminde yeni bir anlayış ve restorasyon perspektifini zorunlu kılmıştır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın görevden af talebini kabul etmesinden sonra, partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki grup toplantısında, *“Bakanlıklarımız ve kurumlarımız yanında ilgili tüm kesimlerle yakın diyalog ve iş birliği hâlinde ülkemizde ekonomide ve hukukta yeni bir reform dönemi başlatıyoruz. Ekonomisi güçlü olmayan bir ülkenin diğer alanlardaki kazanımlarını koruyamayacağının bilinciyle yeni bir istikrar, büyüme ve istihdam odaklı seferberlik başlatıyoruz. Amacımızın dünyanın siyasi ve ekonomik bakımdan tarihi bir değişim sürecinden geçtiği şu dönemde ülkemizi hedeflerimiz doğrultusunda geliştirmek ve kalkındırmak olduğunun altını tekrar çiziyorum.”* ifadelerini kullanarak, ekonomi alanında küresel trendleri ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu dikkate alan yeni bir paradigmayı hayata geçireceklerine dikkat çekmiştir.

Cumhurbaşkanının fiyat istikrarını, finansal istikrarı ve makroekonomik istikrarı üç önemli sacayağı olarak ifade ettiği konuşmasında, “ekonomi ve hukukta yeni bir dönem başlatıyoruz” vurgusu ve yatırımcıları merkeze alan yaklaşımı yeni dönemin kodlarına ilişkin somut işaretler vermiştir. Hazine ve Maliye Bakanı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı gibi ekonomi yönetimindeki iki kilit ismin değiştirilmesi ve Erdoğan'ın, açıklamalarında reform, güven, şeffaflık, sadeleşme, basitleşme gibi terimleri içeren bir kavram örgüsünü kullanması, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2002-2007 periyodunda izlediği “yeni kurumsal iktisat okulu” eksenli restorasyon günlerine dönüş sinyalleri olarak algılanmıştır.

20'nci yüzyılın başlarında alternatif bir iktisadi düşünce olarak ortaya çıkan kurumsal okul, günümüzde “yeni kurumsal iktisat” adıyla cari sistemin tamamlayıcı bir unsuruna dönüşmüştür. Diğer bir deyişle neo-klasik modelin savlarıyla kurumları, birbirini tamamlayan önemli değişkenler olarak gözüne alınmaktadır.

Siyaset dalgalı gündemi içerisinde Cumhurbaşkanı Erdoğan ve yeni ekonomi yönetiminin, belirledikleri rotada ne kadar kararlı ilerleyebileceklerini bugünden tam olarak tahmin etmek güçtür. Ancak muhataplarının son dönemde ısrarlı şekilde ortaya koyduğu yeni perspektifin arka planını ve altyapısını anlamak, önümüzdeki süreçte ortaya çıkacak gelişmeleri değerlendirebilmek bakımından bizlere rehber olacaktır.

Günümüz hâkim piyasa ekonomisi sisteminin teorik temelleri klasik ve neo-klasik ekollerin salt iktisadi parametreler arasındaki ilişkiler üzerine kurulu denge savlarına dayanmaktadır. Kurumsal iktisat ise ekonomik gelişmeyi açıklarken, piyasa koşullarından başka gerek formel düzenlemeleri, gerekse enformel davranış kalıplarını ifade eden

“kurum” kavramını ön plana çıkarmaktadır. 20'nci yüzyılın başlarında alternatif bir iktisadi düşünce olarak ortaya çıkan kurumsal okul, günümüzde “yeni kurumsal iktisat” adıyla cari sistemin tamamlayıcı bir unsuruna dönüşmüştür. Diğer bir deyişle neo-klasik modelin savlarıyla kurumları, birbirini tamamlayan önemli değişkenler olarak göz önüne alınmaktadır.

İnsanlar arasındaki ilişki formlarını belirleyen kısıtlamalar olarak tanımlayabileceğimiz kurumlar, genel olarak anayasa, kanun ve benzeri yazılı düzenlemeler ile ve inanç ilkeleri, gelenek, örf gibi yazılı olmayan davranış biçimlerin işaret etmektedir.

Kurumların olabildiğince açık, anlaşılabilir, tutarlı ve uygulanabilir olması, olası keyfilik ve fırsatçılıkların kontrol altına alınmasını sağlayacağı için ekonomik aktörlerin kararlarını daha öngörülebilir bir ortamda almalarına yardımcı olacaktır.

Bu noktada, her bir ülkede farklılık arz eden formel ve enformel kurumların, birbiriyle ne şekilde kıyas edileceği merak uyandırabilir. Diğer bir şekilde sorulacak olursa, ekonomik aktörler, farklı ülkelerdeki kurumların kalite düzeyine dair nasıl fikir sahibi olabileceklerdir? İşte bu noktada karşımıza uluslararası kuruluşlar ya da sivil toplum örgütleri tarafından genelde yıllık olarak hazırlanan endeksler çıkmaktadır. Bu endeksler

bazen bir ya da birkaç kurumu kapsarken bazen de oldukça kapsamlı bir kurum setine dair veri seti sunmaktadır.

Örneğin Dünya Bankası tarafından düzenli olarak yayımlanan dünya yönetim göstergeleri; ifade özgürlüğü ve hesap verilebilirlik, siyasal istikrar ve Şiddetsizlik, yönetimin etkinliği, düzenlemelerin kalitesi, hukukun üstünlüğü, yolsuzluğun kontrolü olmak üzere altı başlık altında kapsamlı bir kurum setini her bir ülke için yıllık olarak ölçmektedir. Benzer şekilde Fraser Enstitüsü'nün dünya ekonomik özgürlük endeksi; kamu sektörünün büyüklüğü, yasal çerçeve ve mülkiyet hakları, parasal istikrar, yabancılarla ticaret yapma özgürlüğü ve kredi istihdam ve iş âlemi sektörü ile ilgili yasal düzenlemeler olmak üzere beş temel alanda yıllık olarak ülkelerin yönetim kalitesini puanlamaktadır.

Freedom House'un dünyada özgürlükler endeksi, sivil ve politik özgürlükleri çeşitli alt başlıklar hâlinde ölçmekte ve nihayetinde ülkelere "özgür", "kısmen özgür", "özgür olmayan" şeklinde tasnife tabi tutmaktadır. Heritage Vakfı tarafından hazırlanan ekonomik özgürlükler endeksi; hukukun üstünlüğü, hükümetin sınırlandırılması, düzenlemelerin kalitesi ve serbest piyasalar olmak üzere dört ayrı alana ait özgürlük düzeyini 10 alt başlıkta ölçümleyerek ülkelere 0-100 arasında bir skor tayin etmektedir.

Bu kapsamlı endekslerden başka *The Economist* dergisinin demokrasi endeksi, *seçim sistemleri ve çoğulculuk*, *sivil özgürlükler*, *hükümetin işlevi/fonksiyonu*, *siyasal katılımçılık*, *siyasal kültür göstergeleri üzerinden ülkeleri "tam demokrasi", "kusurlu demokrasi", "karma rejim", "otoriter rejim" şeklinde sınıflandırmaktadır. Uluslararası Mülkiyet Hakları Ajansı maddi ve fikrî mülkiyet hakları güvencesini ayrı ayrı ölçmekte; benzer şekilde Uluslararası Şeffaflık Örgütü de yolsuzluk algılama endeksi marifetiyle, ülkelerdeki yolsuzluk seviyesini belirlemektedir.*

Dünya Bankası ve Uluslararası Finans Kurumu tarafından hazırlanmakta olup, doğrudan iş dünyasını ilgilendiren iş yapma endeksi; girişim başlatma, yapı ruhsatı işlemleri, elektrige erişim, gayrimenkul tescili, krediye erişim, yatırımcıların korunması, vergi ödeme, sınır ötesi ticaret, sözleşmelerin uygulanması, iflas/tasfiye işlemleri olmak üzere 10 alanda birçok alt bileşene odaklanarak ülkelerdeki iş yapma kolaylığını tespit etmektedir.

Bütün bu kurumsal kalite setlerinin, ekonomik aktörlerin yatırım kararları üzerinde belirleyici oldukları özellikle ampirik literatürdeki çalışmalarla kanıtlanmaktadır. Bu sebeple, son dönemde birçok ülke yönetimi, salt ekonomik göstergelere önem atfetmekten ziyade siyasal sisteminin istikrarlı işleyişinden, hukuki altyapısının sağlamlığı ve güvenilirliğine, ifade özgürlüğünden, yolsuzlukla mücadele kapasitesine, bürokratik işleyişin etkinliğinden, mülkiyet hakları güvencesine değin kurumların kapsayıcılık düzeyine odaklanmaktadır.

Peki, Türkiye Cumhuriyeti'nin bu endekslerdeki genel görünümü ne şekildedir? Burada her bir endeksin detaylı görünümünü vermektense bu durumu genel trendler itibarıyla açıklamak daha faydalı olacaktır. Örneğin, gerek Dünya Bankasının yayımladığı dünya yönetim göstergelerinde gerekse diğer endekslerde, sivil haklar olarak nitelendirebileceğimiz ifade ve inanç hürriyeti, kendini açıklama özgürlüğü ve örgütlenme hakkı ve benzeri başlıklarda dünya ortalamasının dahi altında skorlarla puanlanmaktadır.

Tablo 1. Dünya Yönetişim Göstergeleri: Politik Kurumlar (En Düşük: 0, En Yüksek: 100)		
	2010	2019
İfade Özgürlüğü ve Hesap Verebilirlik	44,5	24,6
Siyasal İstikrar ve Şiddetsizlik	18,9	10,0
Kaynak: Dünya Bankası, World Governance Indicators, https://info.worldbank.org/governance/wgi/ , 2020.		

Yabancı yatırımcılar açısından önem arz eden politik istikrarın varlığı ya da siyasal sistemi sektete uğratması muhtemel herhangi bir askeri müdahalenin yokluğunu puanlayan endekslerde de benzer şekilde düşük skorlarla puanlanmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin risk primini yükseltmekte ve dış yatırımcıların yatırım şevkini olumsuz yönde etkilemektedir.

Freedom House'un raporlarında özellikle AK Parti'nin Türk siyasal hayatındaki uzun süreli güçlü iktidarı ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik otoritesi üzerinden, siyasetçiler ya da gazeteciler özelinde ortaya çıkan münferit bazı gelişmeler öne çıkarılarak olumsuzlamalar yapılmak suretiyle "özgür olmayan" ülkeler kategorisinde yer verildiği görülmektedir.

Politik Haklar	16/40
Sivil Özgürlükler	16/60
Genel Özgürlük Skoru	32/100
Özgürlük Statüsü	Özgür Değil
Kaynak: Freedom House, Freedom in The World 2020, https://freedomhouse.org/ , 2020	

Hatta Freedom House'un 2020 yılı raporunda, politik katılımcılık ve sivil özgürlükler hususunda Türkiye'nin adı hiçbir şekilde kıyas kabul edilemeyecek Mısır, Venezüela, gibi ülkelerle birlikte anılıp, dünyada son 10 yılda özgürlükler anlamında en dramatik düşüş gösteren ülkeler arasında ikinci sırada Türkiye'ye yer verilmektedir.

En önemli toplumsal kurumlardan birisi kabul edilen yolsuzlukla mücadele konusunda da uluslararası örgütlerin Türkiye perspektifleri son dönemde olumsuzla dönmüştür. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün 2019 yılında 180 ülke için kamu yönetiminde yolsuzluk düzeyi algısını ölçtüğü yolsuzluk algılama endeksinde Türkiye 39 puanla doksan birinci sırada yer almıştır. Buna göre son 7 yılda 11 puan kaybederek 38 sıra gerileyerek Dünya'da en hızlı düşüş yaşayan üçüncü ülke olmuş; Avrupa Birliği ülkeleriyle kıyaslandığında da en son sırada yer almıştır. Uluslararası Şeffaflık Örgütü Türkiye'nin yolsuzluk algı endeksindeki bu hızlı düşüşünü siyasal gücün yürütme organında temerküzü, meclisin hesap sorma kabiliyetinin azalması, yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğüne yönelik ihlaller, düzenleyici ve denetleyici kurumların işlevini yitirmesi gibi gelişmelere bağladığı görülmektedir.

	2012	2019
Yolsuzluk Algılama Endeksi	49	39
Mülkiyet Hakları Güvencesi	53	52
Kaynak: Uluslararası Mülkiyet Hakları Ajansı, https://www.internationalpropertyrightsindex.org/ , 2020; Uluslararası Şeffaflık Örgütü Ajansı, https://www.transparency.org/ , 2020.		

Türkiye, uluslararası mülkiyet hakları endeksi 2020 Raporunda altmış altıncı sırada yer almaktadır. Ülkeler mülkiyet haklarının güvence düzeyine göre beş grup hâlinde tasnif edildiğinde

Türkiye dördüncü grupta yer almıştır. Esasen anayasal ve yasal düzlemde mülkiyet haklarının korunmasına, mülkiyet kayıtlarının sağlıklı olarak tutulmasına ve mülkiyet bilgilerine erişime dair yorumlar olumlu yönde iken, hukukun üstünlüğündeki ve yargı bağımsızlığı alanındaki olumsuz yorumlarla bağlantılı olarak 15 Temmuz süreci sonrasında FETÖ'yle irtibatlı ve iltisaklı terör örgütü mensuplarının el konulan şirketleriyle ilişkilendirilerek mülkiyet hakları skoru zayıflatılarak, dış yatırımcıların hem fiziki hem de entelektüel mülkiyet haklarının korunması hususunda kendilerini Türk piyasalarında güvende hissetmemelerine neden olmaktadır.

Nihayet ekonomik kurumların daha ağırlıklı olarak yer aldığı endekslerden Fraser Enstitüsü'nün dünya ekonomik özgürlük endeksinin piyasa göstergeleri ve kamu ekonomisini içeren salt ekonomik odaklı alt göstergelerinde nispeten başarılı skorlara sahip olan Türkiye, özellikle yargı bağımsızlığı ve mülkiyet hakları güvencesiyle bağlantılı olarak işgücü piyasası düzenlemelerinin esnek olmaması ve girişim başlatma zorluğu bakımından düşük puanlanmaktadır.

		2010	2018
Fraser Enstitüsü Ekonomik Özgürlükler Endeksi	Skor	69,6	66,2
	Sıra	75	99
Heritage Vakfı Ekonomik Özgürlükler Endeksi	Skor	63,8	65,4
	Sıra	67	58
Kaynak: Fraser Enstitüsü, https://www.fraserinstitute.org/ , 2020; Heritage Vakfı, https://www.heritage.org/ , 2020.			

Heritage Vakfı'nın 2020 yılı için yayımladığı Ekonomik Özgürlükler Raporu'nda 77 nci sırada yer alıp "orta derece özgür" olarak nitelendirilen Türkiye'nin büyük ölçüde küresel piyasalarla entegre olmuş ve sektörler itibarıyla çeşitlendirilmiş ekonomisi zikredilmekle birlikte, AK Parti ile Milliyetçi Hareket Partisi ittifakının demokrasiyi aşındırdığı, TBMM'nin fonksiyonunu yitirmesine sebebiyet verdiği gibi gerekçelerin siyasal istikrarsızlığı perçinleyip reform gündemini duraksatarak ekonomik krizlerin derinleşmesine neden olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan işgücü genel olarak iyi eğitilmiş olmasına rağmen işgücü piyasasının katı olması ile tarihsel olarak pek sık rastlanmasa bile son dönemde bozulan fiyatlama davranışlarına bağlı olarak özellikle gıda fiyatları üzerinde

kontrol uygulanması ihtimali eleştirilerek skorlara yansıtılmıştır.

Keza, Dünya Ekonomik Forumu'nun 2019 yılı küresel rekabetçilik endeksinde, piyasa büyüklüğü, nitelikli işgücü gibi avantajlarına rağmen düşük inovasyon kapasitesi, kurumsal altyapının zayıflığı, işgücü piyasası kısıtları nedenleriyle 62 puanla 140 ülke içerisinde altmış birinci sırada yer verilmiştir.

Dünya Bankası ve Uluslararası Finans Kurumu tarafından 2020 için yayımlanan iş yapma endeksinde 76,8 puanla 33'üncü sırada yer almaktadır. Son yıllarda şirket kurmak için ödenmiş asgari sermaye yükümlülüğünün ve yasal defterlerin noterce tasdikinin kaldırılması, dış ticaretin kolaylaştırılmasına yönelik düzenlemelerin yürürlüğe konulması, yapı ruhsatı izinlerinin kolaylaştırılması, ticari davalardaki uyuşmazlıkların çözümüne yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi suretiyle sözleşmelerin uygulanabilirliğine olumlu katkı sağlanması gibi reformlar sayesinde Türkiye'deki iş yapma skoru yükselmiş; mülk alım-satımı işlemlerindeki harç miktarının azaltılması ve süreçlerin etkinleştirilmesi mülkiyet hakları skoruna olumlu yansımış; belirli sermaye yatırımlarının katma değer vergisinden muaf tutulması ve tahsilat süreçlerinin kolaylaştırılmasıyla bağlantılı olarak vergi ödeme kolaylığı puanı iyileşme göstermiştir.

Kurumsal kalite düzeyinin ölçüldüğü bütün bu endekslerden görüldüğü gibi Türkiye genel olarak sivil haklar, politik özgürlükler, hukukun üstünlüğü, mülkiyet hakları güvencesi, işgücü piyasası esnekliği başlıkları altında düşük skorlanmaktadır. Gerçekçi bir pencereden bakıldığında, her ne kadar ampirik bazı metodolojiler kullanıyorlarsa da genel olarak bu endekslerin de bir takım problemler barındırdığını söylemek mümkündür. En başta küresel hegemon devletlerin ya da çok uluslu şirketlerin sponsorluğundan yürütülen bu çalışmalarda birtakım yönlendirmelerin bulunmadığını iddia etmek inandırıcı olmayacaktır. Diğer yandan genel olarak anket yöntemine dayanan bu araştırmaların, anket yapılan kişilerin subjektif koşullarının ve anket yapılan zamanın dönemsel şartlarında ari kalamayacağı da aşikârdır. Yine, gelişmiş ülkelerin kurumsal gelişime daha fazla kaynak ayırma potansiyeli bulunduğundan bahse konu endekslere dayanarak kurumlar-iktisadi gelişme ilişkisine dair kanaat sahibi olmak bazı içsellik sorunlarını barındırabilecektir.

*Bu durumun basit bir örnekle ortaya koyacak olursak, iki yılı aşkın süredir devam eden sarı yeşililer protesto hareketlerinde, insan haklarına mugayir birçok uygulamanın ve dünya kamuoyuna da yansiyacak şekilde alenen sergilendiği, inanç özgürlüğünün kasıtlı ve sistematik olarak ihlal edildiği Fransa'nın 8,12 puanla "tam demokrasi" olarak nitelendirildiği *Economist* dergisinin 2019 yılı demokrasi endeksinde Türkiye'nin 4,09 puanla hibrit rejim diye tasnif edilmesi, bu endekslerin inandırıcılığının ciddi ölçüde sorgulanmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, küresel ekonomi politigin doğası gereği hâkim kurumlar ve çok uluslu işletmelerin itibar değerlendirmelerinin ağırlıklı olarak bu endekslere dayandırıldığı nazarı itibara alındığında siyasal, sosyal ve ekonomik kurumların güçlendirilmesinin, yani "oyunun kurallarına göre oynanması" prensibinin göz ardı edilmemesi önem taşımaktadır.*

Son dönemde Türkiye Cumhuriyeti yönetimi de bu gerçekliği kavrayarak kurumsal restorasyon iradesinin kararlılıkla sürdürüleceğini beyan etmekte; hükümet mensuplarınca verilen mesajlardan, uluslararası düzlemle Türkiye'ye atfedilen olumsuzlukların açık şekilde kavrandığı anlaşılmalıdır.

Nitekim Hazine ve Maliye Bakanı Lütfi Elvan da başkanlığının bütçesinin TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki görüşmeleri sırasında, "Önümüzdeki günlerde Adalet Bakanımızla birlikte sivil toplum kuruluşlarımızla, iş dünyamızla, TOBB'la, TÜSİAD'la, MÜSİAD'la, DEİK'le, TİM'le ve benzeri tüm kuruluşlarla bir araya geleceğiz. Dinleyeceğiz. Ne tür sorunlar yaşıyorlar, uygulamada ne tür sorunlarla karşı karşıya kalıyorlar, bunları teker teker konuşacağız, tartışacağız. Ortak bir akılla yapılması gereken düzenlemeleri yapacağız." şeklindeki beyanıyla, ekonomi ile hukuk arasındaki kuvvetli ilişkiyi bir defa daha gözler önüne sermiştir.

Bu süreçte oyunu kurallarına göre oynamak amacıyla kurumsal restorasyon gündeminin ısınması olumlu karşılanmakla birlikte, hayata geçirilecek düzenlemelerin kadim değerlerle ve toplumsal gerçeklikle bağlantısının kopmamasına azami gayret gösterilmesi hususunun, uygulamanın sağlıklı işlemesi ve kurumların özümsemesi bakımından önem taşıdığını belirtmek faydalı olacaktır.